



VÝSTAVA VZDĚLANÝ ČTENÁŘ NA ZÁMKU KYNŽVART

Petra Jadlovská (Kynžvart)



Obr. 1. Plakát k výstavě *Vzdělaný čtenář*. Karl Spitzweg: *Knihomol* (Bücherwurm). Cca 1850.

Od 8. srpna do 10. října 2020 probíhala na státním zámku Kynžvart na západě Čech výstava *Vzdělaný čtenář*, která je jedním z výstupů projektu NAKI II „*Virtuální rekonstrukce rozptýlených provenienčně bohemikálních knižních celků v tuzemských i zahraničních knihovnách*“.¹ Vystavené exponáty představovaly to nejzajímavější z fondů uchovávaných ve čtyřech paměťových institucích: Knihovně Národního

muzea (dále KNM), Národní knihovně ČR, Národním památkovém ústavu (dále NPÚ) a Vědecké knihovně v Olomouci.

Zúčastněné instituce se v projektu zabývají výzkumem dochovaných provenienčních znaků ve svých fondech i v dalších tuzemských a zahraničních institucích. Problematika akcentovaná již v rámci grantu „PROVENIO: Metodika výzkumu knižních proveniencí“ (2012–2015) je nyní prakticky realizována podrobným výzkumem v zapojených knihovnách. Přínosem projektu je i intenzivní hledání styčných ploch mezi rozdílnými evidencemi jednotlivých knihoven.

Výstava byla vedle virtuální výstavy Národní knihovny *Akce K: Zkáza klášterních knihoven* jedním z prvních popularizačních výsledků aktuálně probíhajícího projektu.

Vernisáž výstavy zahájil sólem na kytaru Patrik Novák v předvečer otevření 7. srpna 2020. Slavnostní setkání uvedl srdečným uvítáním kastelán státního zámku Kynžvart Ondřej Cink (NPÚ). Dále promluvil ředitel KNM Martin Sekera, který představil projekt v kontextu aktivit KNM. Samotný obsah výstavy pak popsal její hlavní autor Richard Šípek (KNM).² Představil koncepci výstavy jako souzvuk sedmi tematických kapitol rozdělených podle charakteristiky obsahu jednotlivých unikátních záznamů:

Počátky vzdělaného čtenáře doložily studijní zápal několika mladých šlechticů – zaujetí pro dějepis mladého Christopha ze zaniklého rodu hrabat ze Sulzu, po generace děděnou učebnici aritmetiky členů šlechtického rodu Nosticů, nebo studium japonštiny Karla Vavřince ze Schwarzenbergu.

Starosti vzdělaného čtenáře akcentovaly problematiku cenzury. *Tajnosti vzdělaného čtenáře* se pak zamýšlely nad šifrovanými a nesrozumitelnými zápisy; v této souvislosti stojí za zmínku zápis o darování knihy s „dyslektickými“ chybami. Kapitola *Vzdělaný čtenář hodnotí a opravuje* zahrnovala různorodé komentáře obsahu, autora nebo i předešlého čtenáře nejen psaným komentářem, ale třeba i pokusem o retuši zachycených partií v případech ilustrací zobrazujících neoděné brazilské indiány.

Vzpomínky vzdělaného čtenáře dokumentovaly osobní účast na malých i velkých dějinách nebo záznamy osobního charakteru. Mezi nimi vynikl především kalendář s vakáty

¹ NAKI II MK ČR 2018–2022 (DG18P02OVV009) – projekt podpořený Ministerstvem kultury ČR v rámci Programu na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní a kulturní identity (NAKI II). Navazuje na projekt NAKI MK ČR „PROVENIO: Metodika výzkumu knižních proveniencí“, 2012–2015.

² Součástí realizačního týmu, který řídil instalaci výstavy, byli Richard Šípek, Monika Veverková, Jan Novotný, Karel Křenek a Kateřina Bártová.



Obr. 2–3. Dovedně instalované knihy s kontextuálními popisky tvoří jádro výstavy, kdy každý návštěvník, který na toto přistoupí, se stává také vzdělaným a po ukončení prohlídky ještě vzdělanějším čtenářem.

popsanými záznamy neznámého karetního hráče nebo monumentální rodinná bible Metternichů z Chursdorfu. Kapitola *Známí i zapomenutí vzdělání čtenáři* přinesla svědectví o významných osobnostech nejen v českém prostředí. V této části bylo hledisko slavné osoby nadřazeno zmíněnému dělení. Bylo zde možno najít zápisky jak vzpomínkové, tak hodnotící, úsměvné, kritizující nebo oponující, vyskytovaly se zde rovněž záznamy z výuky. Nadto byla kniha rovněž místem vlastních poznámek pro další tvůrčí činnost a výzkum. Bylo zde také patrné, jak moc osobní věci je vlastní



Obr. 4. Richard Šípek uvádí obsah výstavy při vernisáži. Vlevo Pavel Hájek (NPÚ), vpravo Monika Veverková (KNM).

knihy, která vzdělanému čtenáři umožňuje upřímnou reflexi na stránkách určených někdy jen pro jeho oči. *Smích vzdělaného čtenáře* byl oddílem, který elegantně představil povětšinou méně elegantní výroky čtenářů, ač vzdělaných, tak mnohdy více než svérázných.³

Výstava byla umístěna v poměrně skromné klenuté místnosti ve středním traktu zámku, jež dříve bývala součástí bytu správkyně zámku.⁴ Prostor místnosti byl zcela zaplněn vitrínami, ve kterých byly též nahusto nainstalované knihy. U každé knihy byl umístěn detailní popis, užitečný zejména v případě, kdy návštěvník není s to správně přečíst či přeložit vpisek toho či onoho vzdělaného čtenáře. Součástí expozice byl i dětský koutek, jehož autorkou byla Monika Veverková, kde si návštěvníci se svými ratolestmi mohli vyplnit pracovní listy, dozvědět se něco více o šifrách nebo se pokusit přečíst si s nápovědou úryvek z *Kroniky o založení země české* Martina Kuthena s rukopisnou poznámkou neznámého vlastníka.

Petra Jadlovská

Národní památkový ústav
Ústřední památková správa v Praze
státní zámek Kynžvart
354 91 Lázně Kynžvart

³ Více k obsahu výstavy viz ŠÍPEK, Richard. *Vzdělaný čtenář: katalog výstavy; Státní zámek Kynžvart 8. 8. – 10. 10. 2020*. Překlad Eva Pardoe. České Budějovice: Národní památkový ústav – územní pracoviště v Českých Budějovicích, 2020. ISBN 978-80-85033-93-9.

⁴ Schlossverwalterin.